

Livets Lapptäcke

Förslag till utformning av ett nätverk för uppbyggnad av den sociala miljön och principiell administrativ struktur för textila aktiviteter inom äldreomsorgen.

Inledning

Vid ett studiebesök som gjordes på ett äldreboende i Järfälla kommun i mars 2009 som del i kursen "Arkitektur för ett åldrande samhälle" väcktes frågan i mig om den fysiska miljön är viktigare än den sociala, och om arkitekturen egentligen har så stor betydelse för de boendes välbefinnande. Det verkliga viktiga i livet, vilket skede man är befinner sig i, har jag kommit fram till är de relationer man har till andra människor och de aktiviteter man fyller sin tid med. Idén till detta arbete, och det som berörde mig mest vid besöket, fick jag av den mängd lapptäcksvärk som fanns strödda över avdelningarna i form av väggbonader, kuddar och plädar, hemlikt och naturligt hängandes över en sittmöbel. Det kändes som dessa lapptäcksvärk var en av anledningarna till den trivsamma stämningen.

Almen

Almens äldreboende är ett tänkt för personer över 65 år med omfattande vård- och omsorgsbehov och det drivs på entreprenad av Carema Äldreomsorg AB. Socialförvaltningen genomförde en brukarundersökning 2007 på samtliga äldreboenden i kommunen där syftet med undersökningen var "att ge en övergripande bild av brukarens upplevelse av kvaliteten i de olika insatserna, myndigheternas tillgänglighet och bemötande samt identifiera områden där insatserna kan utvecklas ytterligare". Resultatet av undersökningen visade att Almens äldreboende låg över kommunsnittet. Efter mitt besök på två av Almens avdelningar, Lövet och Bladet, kan jag inte annat än att bekräfta att äldreboendet verkligen uppvisade goda kvaliteter vad gäller omvårdnaden av de boende trots att det första intrycket innan jag kom in i fastigheten inte var speciellt positivt. Men, väl inne på avdelningarna kunde jag observera att både personal och de boende verkade trivas och intrycket jag fick var att stämningen var både varm och gemytlig. Vårdpersonalens engagemang visade sig på flera sätt, bl.a. var de väggbonader i lapptäcksteknik som fanns på avdelningen gjorda av de boende tillsammans med någon i personalen som säkert hade detta specialintresse. Dessutom luktede det nybakat lappelpaj vilket än mer förstärkte den fördelaktiga bilden.

Tankar som väcktes

Under studiebesöket på äldreboendet och vid den inledande introduktionen till äldreomsorgen i Järfälla kommun väcktes en del tankar, funderingar och idéer som presenteras på denna plansch. Denna skall ses som en inspiration för de som arbetar inom äldreomsorgen och den kommunala verksamheten och inte som kritik. Uppdelning har gjorts inom följande temaområden:

- Vision och variation
- Respekt och värdighet
- Inspiration och vardag
- Anhöriga och vänner
- Personal och fortbildning
- Natur och arkitektur

I mitt fortsatta arbete med den artikel som ingår som obligatorisk del av kursen har jag valt att lyfta ut ett av dessa temaområden, "Inspiration och vardag", och utveckla detta vidare.

Mitt arbete

I mitt arbete reflekterar jag över om det med lite nytänkande skulle gå att skapa förutsättningar för att bygga upp ett socialt nätverk inom äldreomsorgen som kan vara till gagn på flera olika plan, både för de äldre som genom textila aktiviteter kan få en stimulerande miljö och samvaro men också för de aktörer som är tänkta att ingå i detta nätverk. Jag lägger fram ett förslag på hur en sådan struktur skulle kunna se ut och vilka aktörer som skulle kunna ingå. Jag kallar förslaget "patchwork-programmet" med anledning av den inspiration jag fick vid besöket och som en fysisk bild, lapptäcket, av de olika komponenterna, lapparna, deltagarna, som är tänkta att ingå i detta. Det fanns verkligen en mängd lapptäcksalster i många olika former och jag kände det lite som om dessa alster var det fysiskt påtagliga resultatet av det arbete man lagt ner på att skapa dem och den tid man tillbringat tillsammans, tid som betydtt något mer än kanske just själva aktiviteten i sig. Att varje dag sedan kunna minnas de stunder som man suttit vid ett bord i gemenskap, den taktila känslan av materialet mot handen, de olika färgerna och tygernas lyster som sammanfogats till en bild, en minnesbild på nättinnan från något man upplevt tidigare i livet återskapat i ett lapptäcksvärk. Dessa verk blev för mig gesten av omtanke, engagemang och gediget intresse för de äldre på avdelningen, personalens lilla men ändå så stora gåva.

KTH, Arkitektur för ett åldrande samhälle
Vidareutbildningskurs, vårterminen 2009
Examinator Magnus Rönn, Docent
Kursansvarig Jonas E Andersson, Tekn.lic.

Författare Lotta Quiroga, Arkitekt MSA

Vision och variation

Det är viktigt att ha en vision för att kunna bemöta framtidens behov inom äldreomsorgen och samtidigt vara tillräckligt öppen och flexibel för att inse att det måste finnas alternativa boendeformer för våra gamla. Flottiljen är en bra vision att arbeta utifrån men det får inte vara det enda spåret att följa. Det finns inget sant svar på äldreomsorgsproblematiken och man ska undvika att lägga alla ägg i samma korg. För att bredda verksamheten och få större variationen bör man förbättra de redan befintliga äldreboenden som finns i kommunen. Det behövs i vissa fall relativt små åtgärder för att förbättra standarden (taklyftar), rutinerna (flectid) eller de små detaljerna (rågmjölsgrot) och på så sätt få nöjdare personal och boende.

"Life is like a Patchwork Quilt"
Rita Barnard

Inspiration och vardag

*"Nog finns det mål och mening i vår färd -
men det är vägen, som är mödan värd."*
(I rörelse, Härdarna av Karin Boye)

Livet är den konstant rörelse, i varje dag och i varje enkel, vardaglig syssla eller åtagande. Alla behöver vi känna att vår tillvaro är meningsfull och har ett syfte, så även en människa som har påbörjat livets kanske sista etapp. Det finns många resurser i samhället som kan användas för att skapa ett socialt verksamhetsnät för att ge våra äldre människor en inspirerande vardag som får dem att känna lust och lycka. Livets lapptäcke består av många, små bitar som tillsammans skapar ett sammanhang, en tillhörighet, likt en värmande pläd på ålderns höst. "Patchworkprogrammet" är ett förslag till utformning av detta sociala nätverk.

Almens Äldreboende

Respekt och värdighet

De generationer som föddes och växte upp under 1900-talet är de som byggt upp det samhället vi har idag och många av dem har upplevt så stora förändringar och förhoppningsvis också då många stora förbättringar. De är dessa människor som vi pratar om när vi diskuterar våra äldreboenden och de är dessa människor som nu är i behov av vård och omtanke. De är i allra högsta grad värda att vistas den tid de behöver på våra äldreboenden. Inga fler namn på papperslappar, som lätt kan bytas ut, vid dörrarna till deras bostäder. Vi borde kunna kosta på dem riktiga skyltar så att de känner att detta är deras hem och här kan de stanna så länge som det behövs. Den lilla gesten av respekt är de minst sagt värda.

Bild från www.orema.se

Anhöriga och vänner

Relationen mellan en anhörig och en demenssjuk eller vårdberoende person kan vara komplicerad, emotionellt och praktiskt. Ändå betyder den relationen med stor sannolikhet oerhört mycket för den vårdberoende personens, eller den anhörigas, välbefinnande. Det måste finnas möjlighet till flexibilitet i vårt sätt att bemöta dem. Det är därför mycket viktigt med snabb handläggning vid behovsprövning och flexibla administrativa rutiner för att tillmötesgå de olika behoven. Även en partner bör kunna inrymmas i omsorgsbehovet för att följa sin make till ett äldreboende. För inte är det väl möjligt att 65 års äktenskap och samlevnad helt plötsligt inte har den minsta betydelse vid en biståndsbedömning? Självklart måste vårdeboendet av par bedömmas tillsammans om det är deras önskan.

Omsorgsbehövande
Född 1917

Personal och fortbildning

Många gamla på våra omsorgshem har kanske inte någon som kommer och hälsar på, och även om det finns vänner och anhöriga så utgörs den dagliga kontakten ofta av personalen. Det är säkert inom denna yrkeskategori som med alla yrken, vissa är lämpliga, andra inte alls. Det är självfallet så att personalen bör ha utbildning för att kunna utföra ett adekvat arbete men fallenhet för yrket är många gånger så mycket viktigare. Är det så att man arbetar inom äldreomsorgen och inte har den utbildning som är önskvärd måste man kunna erbjudas kompletterande utbildning eller fortbildning. Personalens arbetsvillkor måste också förbättras för att attrahera lämpliga personer och för att höja arbetets status. Personalen och deras attityd är otroligt viktig för vården av våra gamla.

Naturbild från Tyresö

Natur och arkitektur

Naturen har en alldeles speciell förmåga att få oss att må bra i kropp och själ och det är därför den är så viktig att ha i åtanke när vi planerar och bygger våra äldreboenden. Det är väsentligt för de åldrandes välbefinnande att det finns en utemiljö, naturlandskap eller anlagt, i direkt anslutning till våra äldreboenden som verkligen är tillgängligt. Det är oslagbart att känna vinden i håret, värmen av solen på kinden och det daggvåta gräset. Naturen kan finnas som en del av verksamheten och nyttjas på daglig basis.

Våra äldreboenden är både hem och arbetsplats vilket leder till vissa problematiska punkter vid utformningen. Det kan vara både begränsande och utmanande att, med hänsyn till de krav och normer vi arbetar med, samtidigt försöka finna lämpliga praktiska lösningar och uttryck för den hemlighet vi vanligtvis eftersträvar. Det är viktigt att i denna designprocess inte glömma bort att många av de boende kommer att vistas i dessa lokaler 24 timmar om dagen, 7 dagar per vecka. Alltså, en uppmaning till oss arkitekter är ljus och luft i alla rum och utrymmen.

Almens Äldreboende
Bild Järfälla kommun